

SOCIETATEA MOLDOVENEASCĂ ÎN VIZIUNEA TINERILOR: PERCEPȚII, OPINII ȘI ATITUDINI VIS-Ă-VIS DE SITUAȚIA ȘI SCHIMBĂRILE DIN ȚARĂ

Maria BULGARU, Oleg BULGARU

Catedra Asistență Socială

In 2006 – 2008 Sociology and Social Work Faculty (MSU) in partnership with Caledonian University – Glasgow (UK), Central European University, Independent Service of Information and Sociology „Opinia” (Moldova), has implemented the project „Childhood and Youth Transitions in a Transforming Society: The Case of Moldova”. The project was financed by The International Association for the promotion of co-operation with scientists from the New Independent States of the former Soviet Union (INTAS). The study included a national sociologic research based on quantitative (a 2000 youth sample age 16 – 30, from 92 settlements) and qualitative methods (60 in-depth interviews, 12 focus groups, 70 essays from general and vocational schools). The research was grounded on the social quality model a first attempt of a research like this in the country. The combination of different methods allowed to construct a comprehensive image about the transition impact on youth, their specific needs, conditions and life style, social aspirations the belief in the country of the future. Recommendations for policy straightening were elaborated after completing the research. The articles from the present publication represent some of the key topics analyzed in the qualitative research.

Percepțiile, atitudinile, opiniile tinerilor cu privire la schimbările produse în societatea moldovenească în decursul a 17 ani de independență au fost dezvăluite din relatările lor în cele 60 de interviuri aprofundate, 12 focus-grupuri și 70 eseuri cu privire la un șir de aspecte ale vieții personale, precum și ale celei sociale: lucrul, educația, familia, timpul liber, migrația, viitorul personal și al Moldovei etc. Rezultatele obținute au fost structurate în câteva compartimente:

- Opinii, aprecieri ale fenomenului independenței în general.
 - Aprecieri, atitudini, opinii vis-à-vis de vechiul regim socialist/comunist, acestea fiind divizate în pozitive și negative.
 - Percepții, opinii, atitudini cu privire la schimbările produse după declararea independenței Republicii Moldova, care, de asemenea, au fost divizate în pozitive și negative.
 - Rolul tinerilor în societate.
 - Perspective cu privire la viitorul Republicii Moldova și cel personal.
- În continuare vom expune percepțiile, aprecierile, opiniile referitoare la fiecare din aceste compartimente.

I. Aprecieri generale ale fenomenului independenței Republicii Moldova

După cum se știe, odată cu declararea în 1991 a independenței, în Republica Moldova au fost inițiate multiple schimbări la nivel de sistem politic, economic și social. Propunându-ne să analizăm cum percep și apreciază aceste schimbări tinerii, care constituie forța motrice a oricărei societăți, am stabilit că tinerilor cu vârsta de 16-24 ani, în raport cu cei de 25-30 de ani, le-a fost mai dificil să caracterizeze viața prezentă din Republica Moldova în comparație cu cea de până la proclamarea independenței, dat fiind faptul că ei atunci erau copii și „nu au trăit” acele evenimente, cunoscându-le mai mult indirect, din relatările părinților, bunecilor și ale altor persoane sau din filme, cărți etc. Mai mult, o parte din ei chiar numai s-au născut în acel an (1991). Totuși, opiniile expuse denotă, în general, o bună cunoaștere și orientare a tinerilor în derularea proceselor din țară. Astfel, în opinia intervievaților:

- Obținerea independenței a adus noi oportunități, posibilități pentru întreaga populație a Republicii Moldova, inclusiv pentru tineri, dar aceștia nu au beneficiat de ele: „...noi (au menționat, în special, tinerii de la sate – M.B) *am fost și suntem cei mai săraci*” (FG 3, rural, m, 16-24).
- Independența Republicii Moldova este una relativă, căci: „...independența a adus o altă formă de dependență... oricum depindem foarte mult de Rusia, numai că nu este deschis, este sub o altă formă” (FG 10, urban, m, 25-30). În acest context, autoproclemata republică nistreană a fost concepută ca un exemplu elocvent, prin care Rusia ține sub controlul său/în dependență Republica Moldova.

- Conducerea țării nu are o strategie clară de acțiuni pentru viitor, nu se poate decide asupra perspectivelor: „...ei nu știu cu cine vor, cu partea estică sau vestică...”, „...ei vor și cu Rusia, și cu NATO, și cu UE” (FG 9, rural, mixt, 25-30).

- Principalul factor care determină aceste circumstanțe este lipsa de resurse naturale în Republica Moldova: „...ar vrea să meargă cu Europa, dar Rusia nu-i dă voie, e legat cu gazul... așa că stăm pe loc” (FG 10, urban, m, 25-30).

Drept urmare, atâta timp cât Republica Moldova va avea o asemenea poziție de incertitudine, consideră tinerii, nu vor fi rezultate pozitive, puțin ce se va schimba în viața lor. Schimbări esențiale se vor produce în societate doar atunci, când în locul celor care stau în prezent la conducere vor veni reprezentanții generațiilor din anii '90, adică acei tineri care sunt educați într-un alt spirit, care au o altă mentalitate. În prezent asistăm, însă, mai mult la schimbări de formă, de fațadă și mai puțin – de conținut, susțin cei intervievați.

II. Aprecieri, percepții, atitudini vis-à-vis de vechiul regim

Aprecierea situației prezente din țară era adesea efectuată de către tinerii intervievați prin prisma raportării la vechiul regim. Referindu-ne la acest subiect, observăm că tinerii evidențiază multiple trăsături pozitive ale fostului regim socialist, care au și servit drept motiv pentru a manifesta o anumită doză de nostalgie față de acest regim. Astfel, printre cele mai importante **trăsături pozitive ale vechiului regim** au fost menționate:

- locul de muncă garantat;
- venitul stabil care asigura minimul de existență: „cu o rublă cumpărai 10 pâini”; „oamenii puteau să-și întrețină familia” (FG 1, urban, mixt, 16-24; FG 2, rural, f, 16-24);
- asigurarea familiilor tinere cu spațiu locativ. Familiile tinere din mediul urban puteau beneficia de apartamente, iar cei din mediul rural își puteau construi case: „...veneau tinerii din serviciul militar și într-un an ridicau casa”;
- existența solidarității oamenilor, care se ajutau reciproc, în special la construirea caselor. Tranziția la economia de piață, începută după declararea independenței, i-a făcut pe oameni mai egoiști, „fiecare este pentru dânsul”;
- susținerea familiilor tinere prin diverse indemnizații, alocații;
- învățământul garantat și gratis, pe când: „...acum trebuie să dai bani... la grădiniță, la școală, la universitate să achiți contractul...” (FG 12, rural, m, 25-30);
- posibilități de petrecere activă a timpului liber: „Nu era sâmbătă sau duminică să nu mergem la film sau la teatru” (FG 4, urban, mixt, 25-30).

În felul acesta, în opinia tinerilor, sistemul sovietic garanta:

- condițiile necesare pentru un trai decent. Tinerilor „li se oferea un viitor, ...lucrai și salariul era suficient..., îți puteai permite să mănânci la timp, să ai un spațiu locativ” (FG 9, rural, mixt, 25-30); „...aveai posibilitate să-ți creezi o familie, să obții un apartament, chiar dacă nu aveai toți banii, îi achitai pe parcurs lucrând la o întreprindere” (FG 10, urban, m, 25-30);
- stabilitatea economică, grație căreia a lipsit fenomenul emigrării în străinătate: „părinții erau lângă copii, acum părinții pleacă peste hotare, familiile se destramă și copiii rămân singuri” (FG 9, rural, mixt, 25-30);
- stabilitatea socială: „oamenii nu trăiau cu frică la ziua de mâine și nu erau în depresii” (FG 4, urban, mixt, 25-30).

În plan ideologic, oamenii aveau un scop clar: „ei doreau să ajungă în comunism”. Destrămarea URSS, în opinia tinerilor intervievați, „a determinat dispariția scopului, oamenii sunt dezorientați și întâmpină mari dificultăți în stabilirea unui nou scop” (FG 10, urban, m, 25-30).

Paralel cu trăsăturile pozitive ale sistemului sovietic, tinerii au evidențiat și un șir de **trăsături negative ale vechiului regim**, printre care se înscriu:

- egalitarismul care nu stimula inițiativa: „Cel care era leneș... primea același salariu ca cel care muncea zi de zi” (FG 12, rural, m, 25-30);
- lipsa dreptului la libera exprimare: „Nu aveai dreptul să vorbești despre ceea ce contravenea intereselor statului” (FG 3, rural, m, 16-24);
- lipsa accesului la informație: existau „probleme ascunse, voalate”, reguli extrem de stricte: „rigori, restricții pe care oamenii trebuiau să le îndeplinească...” (FG 3, rural, m, 16-24).

Toate acestea, consideră tinerii, sunt o mărturie a faptului că în vechiul regim lipsea democrația.

III. Percepții, opinii, atitudini vis-à-vis de schimbările produse după declararea independenței Republicii Moldova

Schimbările, realizate în Republica Moldova după declararea independenței, au fost și ele divizate de către tinerii intervievați în două grupe/ tipuri: schimbări pozitive și schimbări negative. Printre **schimbările pozitive** se înscriu suveranitatea, democrația, un șir de libertăți și drepturi. „...oamenii au realizat că pe lângă obligațiuni, au o multitudine de drepturi”, precum:

- posibilitatea de a învăța în limba română / moldovenească, de a scrie cu grafie latină: „...a apărut grafia latină – prima schimbare. Pentru tineri, în perioada aceea, tocmai când eram eu la școală, învățam, treceam de la chiriliță la latină, învățam toate literele, alfabetul – țin minte prima schimbare” (FG 12, rural, m, 25-30);

- posibilitatea de a învăța mai multe limbi, nu doar cea rusă: „...înveți mai multe limbi, nu doar limba rusă...” (FG 7, rural, mixt, 16-24);

- dreptul la libera exprimare, la critica acțiunilor guvernamentale: „pot să spun liber că mie nu-mi place acest lucru... și nimeni nu are dreptul să mă închidă (după gratii – M.B.)”; „să mă împuște”; „să fiu prins de KGB și închis ca un animal și împușcat” (FG 3, rural, m, 16-24; FG 10, urban, m, 25-30);

- diversitatea alternativelor de acțiune: dacă înainte oamenii erau obligați să fie „roboți... ce li se spunea de sus – trebuiau să facă și ei făceau”, acum ei au alternative, pot alege de sine stătător să acționeze cum doresc. Este esențial că „noi acum putem să gândim și să alegem ce ne place...” (FG 3, rural, m, 16-24);

- accesul la informație: „Chiar dacă în prezent există informație cenzurată, există și ziare care reflectă realitatea”. Acum este acces la diferite posturi de televiziune, radio, Internet, tinerii pot confrunta mai multe păreri despre unul și același eveniment, își pot forma opinia proprie. În trecut „erai informat doar de la postul Moldova 1 și nu știai ce se întâmplă în alte regiuni... acum ai posibilitatea să vezi ce se întâmplă în exteriorul țării, să cunoști și alte modalități de a acționa, de a-ți organiza viața, de a te dezvolta personal și profesional” (FG 8, urban, f, 16-24);

- trecerea de la proprietatea colectivă (colhozuri, sovhozuri) la cea privată, care a sporit motivația individuală în crearea bunăstării: „...acum fiecare are bucata lui de pământ și o lucrează singur, vrea s-o lucreze mai bine..., înainte toți lucrau pământurile colhozului” (FG 9, rural, mixt, 25-30);

- posibilitatea de a iniția o afacere, de a te ocupa cu ce-ți place: „...au deschis business. Se ocupă cu ce le place, chiar și fără studii superioare” (FG 6, urban, f, 25-30);

- libertatea de a circula, de a migra în alte țări (în special pentru a-și continua studiile în cele mai prestigioase instituții): „...permiterea studiilor peste hotare... acum dacă ai capacități și vrei să pleci – poftim pleacă...” (FG 2, rural, f, 16-24); „...eu sunt optimistă și mi-am pus în plan (și cred că voi reuși) vara aceasta să plec în SUA unde voi face masteratul” (FG 6, urban, f, 25-30); „...îs deschise hotarele și e mai ușor... înainte fugeau, nu știu cum... dar acum e liber” (FG 1, urban, mixt, 16-24);

- liberalizarea economiei, înțeleasă ca o nouă oportunitate a Republicii Moldova de a se afirma pe plan internațional: „...acum ceea ce recoltăm pe pământurile noastre nu exportăm doar Rusiei, dar acolo unde dorim” (FG 5, urban, m, 16-24);

- concurența care stimulează inițiativa „...societatea nu mai este acea junglă, unde trebuie să ai teamă că nu vei supraviețui...” (FG 3, rural, m, 16-24);

- largirea posibilităților cetățenilor de a obține noi standarde de viață: „...înainte, ca să cumperi mașină, motocicletă trebuia să te duci la primărie și să te pui la rând, să aștepti mulți ani” (FG 7, rural, mixt, 16-24);

- o anumită îmbunătățire a condițiilor de trai la sate: „Ni s-a tras apă, dar înainte se aducea apă cu căldările de la 100-200 metri...”, „Ne-am gazificat, dar înainte omul trebuia să se ducă la pădure și să vină cu sarcina de lemne în spinare” (FG 7, rural, mixt, 16-24);

- libertatea religiei, posibilitatea de a merge la biserică a tuturor care doresc: „Înainte profesorii din școală nu dădeau voie copiilor să meargă la biserică, dar acum care vrea – merge...” (FG 7, rural, mixt, 16-24);

- libertatea de a purta, în instituțiile de învățământ, hainele pe care le dorești: „...nu mai există o formă unică, model pentru toți școlarii”;

- debarasarea de psihologia tutelară, paternalistă, aceasta fiind apreciată ca una dintre cele mai mari schimbări care s-au produs odată cu obținerea independenței: „Am fost deprinși să fim conduși, să ne spună cineva la tot pasul ce să facem, acum noi singuri încercăm să ne ținem pe picioare, aceasta-i marea schimbare care s-a produs odată cu obținerea independenței” (FG 5, urban, m, 16-24).

De rând cu aceste schimbări pozitive, tinerii intervievați au evidențiat și numeroase **schimbări negative**, produse în Republica Moldova după declararea independenței. Astfel, perioada de tranziție a adus:

- „haos”, „instabilitate”, „degradarea valorilor morale”, „dezordine”, tinerii nefiind pregătiți pentru aceste schimbări: „...ne-am trezit pe altă lume...ne-am apucat de toate prostiile posibile” (FG 9, rural, mixt, 25-30);

- recesiune economică: „...avem o economie foarte prost dezvoltată și statul practic nu dă nimic pentru tineri...” (IIA rural_parinte_m_ro_2);

- sărăcie: „Știți că în familiile de azi mulți copii în afară de pâine și cartofi nu mai au ce mânca...” (IIA rural_somer_f_ro_1);

- adâncirea prăpăstiei dintre cei bogați („oamenii de la putere”, care „au profitat de pe urma privatizării întreprinderilor de stat”) și cei săraci („oamenii de rând... care se chinuie, fiind nevoiți să emigreze”) (FG12, rural, m, 25-30);

- incertitudine politică generată de multitudinea de promisiuni din partea partidelor, care dezorientează electoratul, îi pun pe tineri în situația în care aceștia nu se pot decide cum să procedeze: „...bine, bine, dar eu cu cine votez?”;

- scăderea substanțială a încrederii în instituțiile de stat, în partidele politice, nonparticiparea la viața politică: „Se simte lipsa încrederii în persoanele politice...”, deoarece „au promis că vor face multe, însă nu au făcut nimic...” (FG 4, urban, mixt, 25-30); „...fiecare din noi devine tot mai închis în sine, mai neîncrezut în sine și în cei din jur...” (IIA rural_somer_m_ro_2); „Puțini se implică în politică, dar, din câte știu, mulți nu sunt de acord cu politica de azi...” (IIA rural_somer_m_ro_1); „Tinerii nu prea sunt interesați de politică, de ceea ce se petrece în țară. Adulții mai în vârstă, mai bătrâni, până în prezent privesc TV la orele de știri și sunt atenți la ceea ce se petrece în țară, pe când tinerilor le trece pe lângă urechi tot ceea ce se întâmplă.” (IIA urban_stud_f_ro_2);

- corupție, răspândită în rândurile celor care dețin puterea, respectiv „ei își fac legea”, îmbogățindu-se, dar sărăcind oamenii de rând;

- devalorizarea banilor, de pe urma căreia au avut de suferit îndeosebi oamenii simpli: „...bunicii aveau mii de ruble adunate, însă i-au pierdut...și a trebuit să înceapă totul de la zero” (FG 2, rural, f, 16-24);

- înțelegerea greșită a democrației, libertății, independenței – doar ca „posibilitate de a face ce vrei, fără a respecta legile care există” (FG 11, rural, f, 25-30), ca posibilitate de a cere drepturile ce ți se cuvin, uitând de obligațiuni: „...foarte multe proiecte pun accentul pe drepturile tinerilor la viață, la libera exprimare..., dar dacă întrebi tinerii care le sunt obligațiunile, ei nu știu nimic” (FG 9, rural, mixt, 25-30);

- preluarea oarbă a modelelor străine, care are un impact negativ asupra vieții: „...au vrut să aibă totul și de la americani, francezi...și au luat ce-i mai rău” (FG 4, urban, mixt, 25-30);

- emigrarea forței de muncă tinere în străinătate din cauza lipsei locurilor de muncă, mijloacelor de existență: „Aici este greu să trăiești, de lucru nu este! Problema este în asta... mie mi-ar fi mai bine dacă aici, acasă ar deschide o întreprindere unde aș putea să lucrez. Dar așa lucrez peste hotare... mai mulți bani câștig decât aici...” (IIA rural_somer_m_ru); „Tinerii pleacă peste hotare din cauza celor ce se întâmplă la noi în societate, adică din cauza nivelului nostru de trai, că n-au ce mânca ori că nu sunt satisfăcuți de ceea ce li se oferă” (IIA urban_stud_f_ro_1); „Acum practic toți băieții, toate fetele sunt plecate peste hotare. De aici, din sat, toți pleacă, toți.” (IIA rural_agric_f_ro_1); „Tinerii pleacă... fiindcă, vedeți situația care e în Moldova, fiindcă, vrem ori nu vrem, dar situația materială mult înseamnă în a pune baza unei familii” (IIA rural_parinte_m_ro_2); „Numai câți profesori din mediul rural au plecat peste hotare! Tot din cauza greutăților!” (IIA urban_stud_f_ro_1);

- probleme sociale acute: alcoolismul, narcomania, delincvența etc.: „Люди спились... Молодёжи лишь бы выпить и заняться всякими делами, тем, что не разрешено законом, тем и занимаются. У них нет принципов, им просто не к чему стремиться. Те кто хоть как-то еще держатся в нормальном русле осознают что это не надолго, если останутся жить в нашей стране” (IIA rural_elev_m_ru);

- șomaj, lipsa locurilor de muncă și multitudinea de obstacole ce țin de angajare: „De exemplu, eu o să-mi termin studiile și atunci ce-o să devin, unde am să lucrez? Adică, nui nici un loc de muncă pentru tineri. Angajatorii cer să avem staj de muncă, da de unde să-l am, dacă de-abia am ieșit din universitate.” (IIA urban_elev_f_ro_1); „De câteva luni sunt în căutarea unui loc de muncă... și poate unica și cea mai importantă problemă este lipsa experienței de muncă... Eu cred că nu este un lucru cinstit, mai ales față de absolvenți...,

pentru că atunci când înveți și încerci să te angajezi undeva, poate măcar pe câteva ore, nimeni nu dorește să te ia...” (IIA urban_somer_f_ro_2); „Cea mai mare problemă constă în aceea că tinerii nu au un loc de muncă sigur...” (IIA rural_somer_m_ro_1);

- adâncirea prăpăstiei dintre sat și oraș în ceea ce privește condițiile de trai, șansele, oportunitățile tinerilor: „Noi tot timpul stăm pe loc. Nu ne odihnim, muncim, dar schimbări nu-s. Mie-mi palce aici la noi, dar salariul e foarte mic... nici sa mănânci, nici sa te îmbraci, nici să-ți cumperi ceea ce îți trebuie pe lângă casă. Foarte rău ... Adică, nu-s condițiile din orașele mari ... Cândva am avut și apă în sat, acum altfel stau lucruriletotul e legat de cine conduce cu satul. Adică, condițiile de trai la sat sunt foarte rele, în primul rând aici nu este apă, căldură..., drumurile-s ca la țară, tare-s... stricate... Dac-ar fi toate acestea, dacă ar fi mai dezvoltate, am avea și mai multe posibilități de a ne ridica și noi.” (IIA rural_agric_f_ro_1); „Tinerii de la sat nu au aceleași posibilități ca și tinerii de la oraș: mă refer la posibilitățile de formare, dezvoltare, ... în satele din Moldova condițiile de trai diferă. Copilul de la sat e mai chinuit, are mai multe griji, nu se pune accentul pe învățatură, deși este foarte important pentru viitorul lui.” (IIA urban_stud_f_ro_1); „Нас волнует судьба нашего села... Ситуация в селе очень тяжёлая...” (IIA rural_elev_m_ru);

- condiții grele de muncă: „Avem mult pământ, dar avem puțin utilaj ca să putem lucra, deci și lucrul e mai greu, de aceea și roada lasă de dorit. Deci, printre problemele pe care le avem la țară este și problema utilajului. Da, da pentru majoritatea acestora-s problemele – lipsa surselor, deci a banilor și a utilajelor” (IIA rural_agric_m_ro_2); „Încă o problemă ce este la noi – pământurile. Avem tare mult pământ, să zicem, da îi împărțit în bucăți mici și-i tare departe unul de altul... și cheltuielile ajung să fie mai mari decât singură roada.” (IIA rural_agric_m_ro_2);

- stări de pasivism, apatie în rândurile oamenilor, tinerilor, generate de condițiile vulnerabile de trai: „...люди стали пассивными, им ничего не хочется, они просто увидели этот беспредел в селе и стали безразличными ко всему...” (IIA rural_elev_m_ru);

- lipsa condițiilor de petrecere a timpului liber la sat: „Nu prea sunt condiții... Nu prea sunt alte activități în sat...pădurea, barul...” (IIA rural_somer_m_ro_1); „Tineretul n-are unde se duce, el se duce la bar... Clasa a 9-a, da el... 50 de grame de votca, țigara în dinți..., fumează, n-are, n-are ocupație...” (IIA rural_angajat_m_ro_1);

- imposibilitatea tinerilor de a iniția o afacere din cauza multiplelor obstacole: „Toți vorbesc că sunt legi pentru susținerea micului business, nu că nu le cunoaștem, dar nu simțim funcționarea lor. Nu-ți dau voie să mergi înainte, dacă faci un pas, te trag înapoi... Impozitele sunt mari, sunt foarte mari... sunt credite nu prea avantajoase... Nu suntem informați îndeajuns” (IIA rural_somer_m_ro_1); „La noi sunt multe ramuri neacoperite, în care îți pare că poți să faci multe lucruri. Însă, nu este chiar așa, aici nu ești susținut și, cum te apuci de unele chestii, ai probleme. Eu am colegi și în Anglia, în America; acolo statul ajută tinerii, este mai simplu să începi o afacere...” (IIA urban_somer_m_ro_2); „Comparativ cu celelalte țări, unde pentru tineri în genere sunt mult mai multe locuri și tot ce se face se face mai mult pentru tineri decât pentru ceilalți, la noi se face mai mult pentru placul statului, oricum nu se întrebă părerea tinerilor și mulți își găsesc refugiul în altă parte...” (IIA urban_elev_f_ro_1);

- lipsa griji față de tineri din partea statului: „Tinerilor, în ziua de astăzi, li se acordă mai puțină atenție în ceea ce doresc să facă, în a-i auzi, a le vedea problemele, greutățile. De aceea, ei încearcă singuri să-și găsească drumul, emigrând, pentru a-și rezolva problemele financiare.” (IIA urban_stud_f_ro_1); „Situția tinerilor pot să o caracterizez: independență față de stat, lăsați pe drum. Dacă ar fi să concretizez, noi învățăm și la un moment dat ajungem în situația că trebuie singuri să ne căutăm de lucru, să ne zbatem. Mulți se duc... să lucreze la Moscova, la construcții, ajung chiar pe la Anglia, mulți îngrijesc în străinătate bătrânii” (IIA urban_somer_m_ro_2); „Trăim într-o societate unde, cum au mai spus, tinerii nu sunt susținuți absolut deloc, începând cu ministerul învățământului. Așa eu socot. Foarte puțini sunt susținuți...” (IIA rural_parinte_m_ro_2); „...Da, într-adevăr, statul nimic nu îți oferă, trebuie să faci totul singur” (IIA urban_elev_f_ro_1);

- remunerarea proastă a muncii: „...în vechiul regim, oamenii puteau să-și întrețină familia, erau mai puține produse, dar erau bani... acum sunt foarte multe produse, dar bani puțini...” (FG 1, urban, mixt, 16-24; FG 2, rural, f, 16-24);

- slaba implicare a tinerilor în organele de conducere: „...tinerii pleacă peste hotare, bătrânii stau în parlament” (FG 10, urban, m, 25-30).

Cele menționate denotă, în plan final, lipsa interesului din partea conducerii de a schimba situația precară din țară: „...conducerea țării nu dorește să schimbe nimic, pentru că lor le este bine” (FG 9, rural, mixt, 25-30).

IV. Rolul tinerilor în societate

Chiar dacă tinerii din Republica Moldova constituie cea mai mare categorie de vârstă – circa 27% din populația țării și chiar dacă este un adevăr bine cunoscut că tinerii reprezintă forța motrice a dezvoltării, rolul lor în societatea noastră, după cum demonstrează datele cercetării, este mult diminuat. Astfel:

- opiniile tinerilor nu sunt luate în considerație de conducerea țării: „Pe tineri nu-i aude nimeni, pentru ca nu se întrebă părerea lor, mai puține decizii, ei (conducătorii – M.B.) hotărăsc acolo între dânșii și, în general, puțini tineri au rămas în Moldova, mulți se duc peste hotare.” (IIA urban_elev_f_ro_1); „Actuala conducere nu are grijă de tineret. Ei au pus niște moșnegi acolo, care dorm...” (FG 10, urban, m, 25-30);

- încercarea tinerilor de a se mobiliza și a participa la luarea deciziilor nu se soldează cu succes, deoarece „...în toate organele de bază sunt oameni în vârstă... Și ei nu prea ascultă de sfaturile tinerilor, părerile tinerilor pe o ureche le intră și pe alta le iese” (FG 12, rural, m, 25-30);

- tinerii sunt marginalizați ca grup social și pe piața muncii: „...noi, tinerii, ca începători, nu prea suntem ceruți pe piața muncii. Și chiar dacă suntem acceptați, primim un salariu foarte mic. Iar dacă încerci să îți formezi o familie, nu ai cu ce să o întreții, nu-ți permite salariul plătit la noi în țară. Pur și simplu, pe salariul pe care ni-l oferă nouă poți doar supraviețui, nu poți face nimic altceva” (FG 5, urban, m, 16-24).

Interviewații consideră, însă, că rolul tinerilor în societate poate fi schimbat de către tinerii înșiși, prin sporirea activismului civic: „...Noi nu trebuie să așteptăm, noi trebuie să acționăm prin partide, prin organizații și mișcări neguvernamentale”, doar „...astfel vom putea fi aleși în Parlament, în organele de conducere și vom realiza marea schimbare” (FG 3, rural, m, 16-24).

V. Opiniile tinerilor vis-à-vis de viitor

Referindu-ne la opiniile tinerilor cu privire la viața de viitor, datele cercetării relatează că:

- tinerii sunt îngrijorați de viitorul țării, în special ținând cont de impactul proceselor migrației în creștere: „Însă, totuși ar trebui oprit lucrul acesta, că de altfel vin alții, uitați-vă câți străini sunt în țara... O să vină străinii și o să ne populeze. Trebuie să rămânem noi aici, să ne străduim cumva...” (IIA urban_elev_f_ro_1); „Нас волнует судьба нашего села... Хотим чтобы в селе было как раньше...” (IIA rural_elev_m_ru); „Spre viitor tineretul se gândește... În orice caz, încearcă să o facă. Cât de greu este, fiecare încearcă totuși să găsească o ieșire din situație.” (IIA urban_stud_f_ro_1); „Pe viitor vrem ca fiecare tânăr din zona noastră... să ducă o viață mai bună, în pas cu modernizația care este acum. Toți tindem spre oraș, dar trebuie să venim cu noi idei, să atragem investiții, pentru a face viața mai bună și aici, la țară” (IIA rural_agric_m_ro_2);

- percepțiile, opiniile tinerilor cu privire la viitorul țării sunt în mare măsură pesimiste, reflectate în culori sumbre: „...Viitorul? Negru, noapte, deoarece noi nu vedem nici prezentul normal și nu avem închipuire despre viitor. Dar, totuși, în imaginația noastră vrem să fie mai bun, dar nu știm dacă o să fie așa, nu știm cine va fi la conducere, ce fel de gânduri și ce fel de idei va avea. Poate să aibă idei progresiste, care ne vor lumina viitorul nostru și vom fi la un rang cu Europa, vom fi și noi primiți în ea ca un stat normal. Dar pot să fie și alte idei, contrare, care vor strica și ceea ce este...” ; „...viitorul Republicii Moldova este în ceață, este ca un automobilul ce merge prin ceață, prin care nu se vede nimic înainte” (FG 3, rural, m, 16-24); „Un viitor în Moldova... un viitor frumos, să spunem în următorii 20-30 de ani, nu vād! Tineretul din ziua de azi tinde spre modernizare, dar din punct de vedere financiar siguranțe mari pe viitor nu sunt...!” (IIA rural_agric_m_ro_2); „Planuri pe viitor legate de Moldova nu prea avem...” (IIA rural_parinte_m_ro_2); „Eu nu vād perspective prea multe în Moldova, poate peste vreo 10 ani” (IIA rural_angajat_m_ro_1);

- percepțiile vis-à-vis de viitorul personal țin prioritar de angajarea în câmpul muncii, obținerea mijloacelor financiare pentru a-și procura o locuință, a-și forma o familie etc.: „Pe viitor mă gândesc să am casa mea, familia mea, banii mei, tot... ca fiecare...” (IIA rural_agric_m_ro_2); „În primul rând, îmi doresc să am o viață fericită în familie, deoarece familia la noi totdeauna a fost pe prim plan. În al doilea rând, să am un loc de muncă bun, adică eu îl voi face să fie bun.” (IIA urban_stud_f_ro_1); „Cred ca deja se va începe formarea familiei și sper să am un loc de muncă, să am prieteni și sa-i vad pe părinții mei sănătoși...” (IIA urban_elev_f_ro_1); „Îmi doresc ca mai întâi copilul să crească mare... Vreau să am un salariu bun. O casă bună. Și soțul să fie lângă mine. Vreau să lucrez la un lucru bun și să am un viitor foarte bun.” (IIA rural_agric_f_ro_1).

Cele expuse ne permit să formulăm următoarele **concluzii**:

- În societatea moldovenească tinerii reprezintă cea mai mare categorie de vârstă, persoanele cu vârsta între 15 și 29 de ani constituind 27% din populația țării. Acest fapt îi acordă Moldovei statutul de cea mai tânără țară din Europa, ceea ce implică mari responsabilități pentru a îndreptați așteptările tinerilor.

- Consolidarea crescândă a tineretului ca grup social relativ omogen este determinată de schimbarea socială, economică și culturală rapidă.
- Unitatea tineretului ca grup sociodemografic este astăzi puternic afectată, devenind din ce în ce mai evidentă diferența dintre tineretul urban și tineretul rural.
- Tinerii din Republica Moldova sunt scindați în două grupuri: tinerii din mediul urban, care posedă condiții bune de studii, de trai, inclusiv de petrecere a timpului liber, și tinerii din mediul rural, unde lipsesc profesorii în școli, comoditățile din oraș (gazificare, apeduct, canalizare, transport), nu sunt alternative de petrecere a timpului liber (instituții culturale, de divertisment etc.) și nici posibilități de angajare în câmpul muncii. Acești factori cauzează migrația masivă a tinerilor din mediul rural în cel urban și, de asemenea, în străinătate.
- Satul este văzut astăzi ca un obstacol în realizarea viselor tinerilor, un loc uitat de toți, un loc care nu inspiră încredere.
- Condițiile vieții de la sat, marcate de lipsa oportunităților de muncă, educație, informare, dezvoltare, integrare socială, implicare în viața politică, petrecere a timpului liber etc. generează frustrarea tinerilor, pasivismul, apatia.
- Tinerii sunt adesea percepuți de generația în vârstă ca fiind concurenți, respectiv ei sunt marginalizați, ignorați, frecvent li se pun piedici în calea creșterii profesionale, înaintării în serviciu.
- Tinerii nu sunt înțeleși, susținuți și ajutați în măsura cuvenită de conducerea țării, fapt ce îi determină adesea să manifeste neîncredere în ea și să emigreze în străinătate.
- Există o anumită doză de nostalgie a tinerilor față de vechiul regim, generată de garantarea condițiilor pentru un trai decent.
- Independența Republicii Moldova a adus un șir de schimbări atât pozitive, cât și negative.
- Tinerii cu vârsta de 25-30 ani sunt mai sceptici comparativ cu cei de 16-24 ani față de schimbările pozitive care s-au produs după proclamarea independenței țării, menționând mai multe laturi negative.
- Tinerii de 16-24 ani sunt mai activi în plan politic și mai încrezuți în posibilitățile de a produce transformări majore în societatea moldovenească.
- Cele mai semnificative transformări, percepute de tineri, sunt cele ce țin de drepturile omului.
- Dreptul la opinie este unul dintre cele mai importante, dar, cu părere de rău, este inutil dacă nimeni nu-ți ascultă opinia.
- Se atestă o lipsă de încredere a tinerilor în partidele politice și în conducătorii acestora.
- Viziunea tinerilor asupra viitorului țării este pesimistă (generația tânără nu se așteaptă la schimbări favorabile în societatea moldovenească în viitorul apropiat).
- Schimbările sociale contradictorii din țară au determinat ca tinerii să nu-și poată planifica viitorul îndepărtat.
- Creativitatea, simțul critic sunt caracteristicile specifice tinerilor din Republica Moldova prin care aceștia percep lumea înconjurătoare.
- În calitate de **recomandări** se propune:
 - Schimbarea atitudinii față de tineri, prin susținerea și promovarea acestora în toate domeniile, în special în funcțiile de conducere, la luarea deciziilor, întrucât tinerii sunt un generator de idei, sunt o sursă creativă a societății.
 - Sporirea activismului civic prin asocierea în organizații de tineret, partide etc.
 - Asigurarea tinerilor cu locuri de muncă și cu salarii corespunzătoare unui trai decent, ceea ce va stopa emigrarea din mediul rural spre cel urban, precum și în străinătate.
 - Asigurarea șanselor egale la educație.
 - Multiplicarea formelor de sprijin al familiilor tinere, care actualmente sunt în cea mai mare parte dezavantajate.
 - Întreprinderea de măsuri concrete esențiale privind îmbunătățirea vieții tinerilor din zonele rurale sub toate aspectele (lucru, locuință, petrecerea timpului liber etc.). „... Acolo (în sate – M.B.) ei promit că o să plătească tinerilor specialiști toate celea, începând de la cazare, dar pe loc primăria spune că nu are bani...” (IIA urban_șomer_m_ro_2).
 - Susținerea inițiativelor tinerilor în toate sferile de activitate pentru a stimula creșterea economică și dezvoltarea durabilă a societății moldovenești.
 - Întreprinderea măsurilor eficiente de combatere a bolilor sociale (narcomanie, alcoolism, trafic de ființe umane, corupție).

Bibliografie:

1. Mărginean I. Tineretul deceniului unu. Provocările anilor 90. - București, 1996.
2. Raportul social anual. - Chișinău, 2006.
3. Sănătatea și dezvoltarea tinerilor. - Chișinău, 2005.
4. Sărăcia în Republica Moldova. - Chișinău, 2003.
5. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă. - Chișinău, 2000.
6. Strategia pentru tineret. - Chișinău, 2004.
7. 100 cele mai presante probleme ale Republicii Moldova în 2007. - Chișinău, 2008.

Prezentat la 10.04.2009